

***Anthracia ephialtes* (Hübner, [1822]), noctuid nou per a la fauna catalana i altres citacions interessants (Lepidoptera: Noctuidae)**

Josep Martí

Av. Meridiana, 208-210, 5è 2a; E-08026 Barcelona

Abstract. *Anthracia ephialtes* (Hübner, [1822]) new to the fauna of Catalonia and other interesting records (Lepidoptera: Noctuidae). The Noctuidae *Anthracia ephialtes* (Hübner, [1822]) is reported from Catalonia for the first time. Records of some other interesting species of Noctuidae are also given.

Resum. Es dona compte de la troballa a Catalunya del noctuid *Anthracia ephialtes* (Hübner, [1822]) i se citen altres espècies de noctuids interessants.

Key words: *Anthracia ephialtes*, Noctuidae, faunistics, Catalonia, Iberian Peninsula.

Introducció

Aquest any, igual que els anteriors, hem seguit prospectant la comarca del Pallars Jussà, ampliant una mica el radi d'acció per evitar capturar sempre les mateixes espècies.

Dos indrets que fins ara havien estat visitats tan sols de forma esporàdica s'han revelat prometedors: Santa Engràcia (31 TCG27, 1.040 m), a prop de Tremp, la capital de la comarca, i Cellers (31 TCG25, 400 m), al peu de l'embassament del mateix nom. Aquest embassament, després de molts anys d'existència, ha permès que es desenvolupés a la seva riba vegetació d'aiguamoll, que ha atret una fauna palustre molt diversa, tant ornitològica com entomològica.

A més de les citacions del Pallars Jussà, se n'inclouen altres d'interessants provinents de diferents localitats, en particular d'una excursió feta a Castellar de n'Hug amb els companys A. Cervelló, F. Palou i A. Xaus.

Les recerques es van fer amb els habituals paranys de llum actínica.

Relació d'espècies

Herminiinae

Idia calvaria ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Material estudiat. Pallars Jussà: Cellers, 1 ♂, 25.V.2004.

Primera citació per al Pallars Jussà. Les úniques citacions fidedignes de la Península Ibèrica són totes de Catalunya: Canejan (Cervelló & Pérez De-Gregorio 1988), Les (Bellavista *et al.* 1991) i el pont de l'Argila (Gurb de la Plana; Ylla 1991) (J. Bellavista, com. pers.)

Catocalinae

Catocala diversa (Geyer, [1828])

Material estudiat. Pallars Jussà: Santa Engràcia, 1 ♂, 23.VII.2004.

Segons J. Bellavista (com. pers.), a la Península Ibèrica és una espècie força escassa, citada, a més de Catalunya, almenys de les següents províncies: Osca, Conca, Guadalajara, Madrid, Segòvia i Màlaga (Calle 1983; Yela 1989). De Catalunya tan sols és coneguda fidelment per la captura a Balenyà d'una femella el 16.VIII.1930 (Vilarrúbia *et al.* 1983). Les citacions fetes per Ibarra (1975, 1983) són, amb molta probabilitat, errònies (cf. Bellavista 2000).

Aquest exemplar es va trobar, juntament amb nombrosos exemplars de *Catocala nymphagoga* (Esper, 1787), al marge d'un camp de rostoll. Val a dir que, tot i que es van examinar la majoria dels exemplars de *C. nymphagoga* esmentats, no se'n va trobar cap més de *C. diversa*. Tanmateix, és probable que no sigui tan escassa com es pretén.

Plusiinae

Panchrysia deaurata (Esper, 1787)

Material estudiat. Berguedà: Castellar de n'Hug, 1 ♀, 6.VIII.2004.

A la Península Ibèrica només ha estat citada d'Andalusia (Granada), Portugal (Sao Fiel, Beira Baixa) i Catalunya (cf. Calle 1983; Yela & Pérez López 1990). Concretament, de Catalunya es coneix de Salardú (Ibarra 1975) i de Susqueda (Pérez De-Gregorio 1979) (J. Bellavista, com. pers.)

Recentment, Haxaire & Paquit (2001) l'han citada com a espècie nova per als Pirineus Orientals francesos; cal tenir en compte que les citacions del Pirineu són molt antigues i escasses. L'àrea de distribució de *P. deaurata* va del sud de la Península Ibèrica, passant pel sud i centre d'Europa (excepte Albània i Grècia) fins a les serralades del centre d'Àsia. Té, generalment, dues generacions l'any. L'eruga es troba sobre *Thalictrum* spp.

Cuculliinae

Calophasia opalina (Esper, 1794)

Material estudiat. Pallars Jussà: Talarn, 1 ♂, 29.VII.1966.

Espècie que, fins ara, a la Península Ibèrica només ha estat trobada de manera fidedigna a Catalunya, per bé que hi ha una citació, molt dubtosa, d'Andalusia (cf.

Calle 1983). Les citacions de Catalunya són una dotzena i corresponen a les comarques de l'Alt Empordà, el Baix Llobregat, el Barcelonès, la Garrotxa, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental (J. Bellavista, com. pers.). Aquí se cita per primer cop del Pallars Jussà.

Hadeninae

Anthracia ephialtes (Hübner, [1822])

Material estudiat. Pallars Jussà: Moror, 1 ♀, 22.VIII.2000 (fig. 1).

Espècie enigmàtica, de la que es parla molt poc a la bibliografia a l'abast. Probablement és atlantomediterrània, i està distribuïda per la Península Ibèrica, el sud de França, Itàlia, Sicília i el Marroc. Al Mediterrani occidental (Balcans i Àsia Menor) estaria substituïda per una espècie vicariant, *Anthracia eriopoda* (Herrich-Schäffer, 1851). Hi ha citacions d'*A. eriopoda* de Portugal i del Marroc, que la majoria d'autors consideren confusions amb *A. ephialtes* (J. Bellavista, com. pers.). Segons Calle (1983), ha estat citada de Cadis, Conca, Granada, Madrid i Saragossa. Yela (1992) també la cita de Trillo, a Guadalajara. En alguna d'aquestes localitats no és una espècie rara.

Per un error, l'exemplar esmentat ha estat tot aquest temps guardat sense classificar entre els exemplars de la família Geometridae, ja que l'aparença d'aquesta nocturna recorda la d'un geomètrid (fig. 1). Per això no ha estat citat fins ara.

Fig. 1 Adult d'*Anthracia ephialtes* (Hübner, [1822]): Moror, 1 ♀, 22.VIII.2000 [foto: L. Dantart].

Sesamia cretica (Lederer, 1857)

Material estudiat. Pallars Jussà: Cellers, 1 ♂, 25.V.2004.

A les citacions recollides a Bellavista (1988): Darnius (Alt Empordà) i Ivars de Noguera (Noguera), cal afegir-n'hi una de Seròs (Segrià; Pérez De-Gregorio & Vallhonrat 1992) i aquesta del Pallars Jussà. A Espanya es coneix de Saragossa, Madrid, València, Còrdova, Granada i Almeria (cf. Calle 1983).

Morfològicament molt semblant a les espècies del gènere *Mythimna*, és menys coneguda que la seva congenèrica *S. nonagrioides* (Lefèbvre, 1827). Com passa amb aquesta última, és una coneguda plaga dels conreus de blat de moro, panís, canya de sucre, etc., especialment a Europa. Al nostre país, però, no té la importància econòmica que té *S. nonagrioides* perquè és molt més escassa. El mascle té les antenes filiformes, a diferència del de *S. nonagrioides*, que les té pectinades.

Anarta myrtilli (Linnaeus, 1761)

Material estudiat. Baix Empordà: Calonge, 1 ♂, 22.IX.1990, 1 ♂, 21.VII.1995; Vall Repós (Santa Cristina d'Aro), 1 ♂, 9.VII.1983, 1 ♂, 22.VI.2002. Pallars Jussà: ermita de Fabregada (Sant Esteve de la Sarga), 1 ♂, 27.VII.2004. Anoia: Orpí, 1 ♂, 17.VIII.2004; Carme, 1 ♂, 17.VIII.2004.

Fins ara, a Catalunya ha estat citada de les comarques de l'Alt Empordà, Alt Penedès, Anoia, Baix Llobregat, Barcelonès, Conca de Barberà, Garrotxa, Gironès, Osona, Pallars Sobirà, Selva, Vallès Occidental i Vallès Oriental. Aquí se cita per primer cop del Baix Empordà i del Pallars Jussà. La seva distribució segueix la de la planta nutrícia, el bruc (*Erica* spp.).

Agraïments

A Josep Bellavista, per la seva acurada revisió del treball i pels seus comentaris, i a Lluís Dantart, per la fotografia d'*A. ephialtes*.

Referències bibliogràfiques

- Bellavista, J. 1988. El gènere *Sesamia* Guenée, 1852 a Catalunya (Noctuidae, Amphipyrinae). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 56: 37-44.
- Bellavista, J. & al. 1990. Contribució a l'estudi dels Noctuidae de Catalunya (Lepidoptera). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 11: 83-94.
- Bellavista, J. 2000. Llista sistemàtica dels noctuids de Catalunya (Lepidoptera: Noctuidae). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 15: 71-120.
- Bellavista, J., Stefanescu, C. & Pérez De-Gregorio, J.J. 1991. Contribució a l'estudi dels Noctuidae de Catalunya (Lepidoptera). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 11(1990-1991): 83-94.
- Calle, J.A. 1983. *Noctuidos Españoles*. 430 pp., 56 pls. *Boletín del Servicio contra Plagas e Inspección Fitopatológica* (Fuera de Serie nº 1). Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación. Dirección General de la Producción Agraria. Madrid.

- Cervelló, A., Dantart, J. & Pérez De-Gregorio, J.J. 1988. Nota sobre alguns lepidòpters interessants de la Catalunya Occidental. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 57: 26-27.
- Cervelló, A. & Pérez De-Gregorio, J.J. 1988. Alguns heteròcers interessants del Pirineu català. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 58: 12-14.
- Flores, H. 1980. Contribución al conocimiento de los Heteróceros de Catalunya, II. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 3: 9-14.
- Guzmán, E. 1994. Noctuidae de la Garrotxa. Noves espècies: troballes interessants. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 73: 52-53.
- Haxaire, J. & Paquit, O. 2001. *Panchrysis deaurata* (Esper, 1787), remarquable citation nouvelle pour les Pyrénées Orientales. *R.A.R.E.*, 10 : ?-?.
- Ibarra, M. 1975. Catálogo de lepidópteros del Valle de Arán (II Parte). *SHILAP Revista lepid.*, 2(8)(1974): 284-288.
- Ibarra, M. 1979. *Plusia Ochsenh.* recogidas en Catalunya (Lep. Noctuidae). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 21: 8-9.
- Ibarra, M. 1983. Mis memorias (parte 12). *SHILAP Revista lepid.*, 11(43): 259-262.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1979. Fauna lepidopterològica de les Guilleries. Família Noctuidae. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 2: 23-39.
- Pérez De-Gregorio, J.J. 1979. Noctuidae nous per a la fauna catalana i altres cites interessants. (Estudis sobre els Noctuidae de Catalunya, VII). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 2: 57-68.
- Pérez De-Gregorio, J.J. & Vallhonrat, F. 1991. Lepidòpters interessants de la Catalunya Occidental (2a. nota). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 68: 8-10.
- Pérez De-Gregorio, J.J. & Rondós i Cases, M. 2003. Noctuidae nous o interessants per a la fauna catalana VII (Lepidoptera). *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 92: 63-67.
- Rius, J. 1987. Contribució al coneixement dels lepidòpters del Baix Llobregat. Cens de captures a la rodalia d'Esparreguera. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 55: 35-46.
- SCL (Editorial) 1983. Espècies noves per a Catalunya i la Península Ibèrica trobades a la col·lecció Vilarrúbia. *Bull. Soc. Cat. Lep.*, 41: 11.
- Vilarrúbia, J., Masó, A. & Pérez De-Gregorio, J.J. 1983. Alguns Heteròcers nous o interessants per a la fauna catalana (2a part). *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 6: 43-49.
- Yela, J.L. 1989. Contribución al conocimiento de los Catocalinae de la región de Madrid (Lepidoptera Noctuidae). *Eos, Madr.*, 64(2)(1988): 217-248.
- Yela, J.L. 1992. *Los noctuidos (Lepidoptera) de la Alcarria (España Central) y su relación con las principales formaciones vegetales de porte arbóreo.* 569 pp. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, Madrid.
- Yela, J.L. & Pérez López, F.L. 1990. Ampliación de datos sobre *Panchrysis aurea* (Hübner, [1803]) (= *P. deaurata* Esper, 1787). *SHILAP Revista lepid.*, 17(68): 420-421.
- Ylla, J. 1991. Resultats d'un assaig d'utilització continuada d'una trampa a l'esquer. (Lepidoptera) 2a. part. *Treb. Soc. Cat. Lep.*, 11(1990-1991): 95-103.

Data de recepció: 25 de gener de 2005

Data d'acceptació: 1 de març de 2005